

20 výročie Forfestu 2009

medzinárodného festivalu súčasnej hudby a umenia v Kroměříži a v Olomouci

Forfest, konajúci sa každý rok koncom júna v Kroměříži, sa tento rok rozrástol do Olomouca a poslednou výstavou malieb Václava Vaculoviča 21. júla aj do Bratislavy. K tradičným miestam konania koncertov tak pribudol Dóm sv. Václava v Olomouci, blízke Mozarteum Arcidiecézneho Múzea, sála konzervatória Evanjelickej Akadémie a renomovaná Galéria G na Dolnom námestí. Dvadsiaty ročník s 27 večernými a podvečernými koncertmi začal netradične, výstavou súčasného slovenského umenia pod názvom "Listy do neba" v Galérii G v Olomouci 5. júna s inštaláciami, fotografiami, maľbami a sochami Petra Rollera, Jána Kodoňa, Michaely a Šimona Klímanovcov, Pavly Lazárkovej, Betty Majerníkovej a Evy Sládečkovej-Böhmovej. V Olomouci odznelo aj 6 koncertov, počnúc 5. júnom. Forfest potom pokračoval 21 koncertami od 21–28. júna v Kroměříži v nádhernej Snemovnej sále Arcibiskupského zámku a výstavou fotografií Slovenky Vladimíry Sidorovej v Galérii U Artuša, ktorá vhodne doplňovala projekt troch výstav. V závere Forfestu prebehli tri konceptualistické performancie Američana Lewisa Gesnera pod gotickým oblúkom renesančného sgrafitového domu na starobyľom námestí („Tisíc švihov, Kreslenie partitúr a Možnosť nemožného.“). V Múzeu Kroměřížska, kde je stála výstava rodáka Maxa Švabinského, sa konalo aj festivalové trojdňové bienále medzinárodnej konferencie na tému „Duchovné prúdy v súčasnom umení“ s podtitulom „Multimediálne presahy v súčasnom umení“. Pozvanie prijali mnohí hostia z domácej i zahraničnej umeleckej scény. Koloquium viedol Prof. PhDr. Andreas Kröper, muzikológ, sólo-flautista a dirigent z Nemecka!Švajciarska

Renomé mohutnejúceho Forfestu stúpa každým rokom a právom ho zaraďujeme k takým medzinárodným festivalom v Európe, ako je Varšavská jeseň, Musica Nuova v Ríme, Darmstadte, Bukurešti, Kopenhagene a inde.

Tohtoročný Forfest bol skutočným zážitkom. Priniesol 11 svetových premiér (českých, švédskych, amerických, nemeckých, talianskych skladateľov) popri 14 domácich českých premiérach skladateľov zo Slovinska, Slovenska, Čiech, Moravy, USA, Francúzska, Poľska, Rakúska a Japonska. Dominovali české premiéry diel mladých autorov ako je Vojtěch Mojžiš, Petr Vaculovič, Jana Vöröšová, Štěpán Filípek a nedávno zosnulého Petra Pokorného a Aloisa Piňosa. Zo svetových premiér spomenieme tie, ktoré zaujali. Američana prof. Richarda Toensinga, nositeľa Guggenheimovej ceny, vo farebnom, rytmicky náročnom a pärtovsky odromantizovanom a oddramatizovanom egu harmonicky cudného „Concertina For Piano And 9 Instruments) so sólistkou Elenou Letňanovou z Bratislavy a Brnenskými sólistami pod taktovkou mladého dirigenta z Moravy Ondřeja Tajovského. Skladba pozoruhodného taliana Massimiliana Messieriho „Forever“ s dlhými vydržovanými zvukmi, tónmi a znovuobjavenou filozofiou páuz a fermát bola realizovaná sopránovým saxofónom -Michele Selva, triangelom a elektronikou life, samotným autorom. „Forever“ rozšírila možnosti experimentovania, Andrea Ceccomori, inštrumentalista s fotografiami a Widmar Hader s „Vier Stücke für Violino Solo v podaní Zdenky Vaculovičovej. Vokálne diela Poliakov, české premiéry Witolda Szaloneka „Drei Liebeslieder“ na slová Rajvindra Singha a Júliusa Luciuka „Pacem in terris“ so sonoristicky citlivým accompagniátom na strunách klavíra (Romana Pallasa), ako aj Japonca Kazuhiko Hattoriho „Dram“, v podaní zasvätených interpretov súčasnej hudby, Petra Matuszeka, barytón a Markéty Dvořákovéj, mezzosopranistky, patrili k vážnym a žiadaným dielam vokálneho Forfestu. Peter Matuszek v György Kurtágovi v „Troch piesňach na básne Jánosa Pilinského“ doslova uchvátil každým alikvótnym tónom. Kurtág je nesporne výrazná osobnosť po Zoltánovi Kódalym. Terry Riley (česká premiéra), znel sviežo, hoci v „inštrumentálne úzkej“ verzii, duchom celkom inej, ako je Rileyho interpretácia z pozdnych 60 rokov. Dodajme, bola to najnenávidenejšia skladba v 80 - tych rokoch v Amerike.

Suma sumárum, inštrumentálna hudba bola zastúpená početnejšími opusmi než vokálna, zatiaľ čo ensemblová hudba neprevýšila počtom komorný a sólový output. Objavným bol večer slovinských autorov Luciana Mariju, Nenada Firšta, Milka Lazara, spolu s dvomi americkými skladateľmi Stevenom R. Mentom, Hughom Levickom v podaní Arael Piano Trio z Ljubljany. Slovinská hudba 20. storočia je ešte stále terra incognita v našej kultúre (okrem Milka Globokara a Pejačevičovej z prvej polovice 20. storočia). Počuli sme po prvý raz štýlove staršieho, ale výrazného Luciana Mariju. Jeho „Škerjanc Maestoso“ z tridsiatych rokov je veľké smútočné lugubre s farebnou pozdnoromantickou rachmaninovovskou modulujúcou harmóniou, písané pre Arael klavírne trio, venované Lucijanovi Škerjancovi (1900-1973), vzoru budúcej generácie. Dobre zmenil náladu Nenad Firšt kratšou skladbou sólového koncertného charakteru, „Something Wild“ pre husle sólo, zložené z motívov a škíc improvizáčného charakteru, ktoré prerušujú epizódy odpaľujúce virtuózne figurácie v rýchlom tempe. Milko Lazar, študoval vo viacerých centrách Európy. Napísal „Pět

krátkých skladieb” pre klavírne trio, prýščiace kompozičnou suverenitou. Tento výrazný autor bude hraný v budúcnosti ako vzor muzikality svojej krajiny. Očaril v jednej skladbe aj ornamentálnymi jemnými až hédonistickými arabeskami v rýchлом tempe, akýmisi kontrastujúcimi „rimbaudovskými“ detailmi voči hlavnému korpusu motívov, zaujal silou kompozičného aforizmu. Vo výbornej súhre tria slovinských umelcov Tatijany Ognjanovič - klavír, Volodju Balžalorskeho - husle, Damira Hamidulina – violončelo, znela skladba Hugh Levicka „Translation For Piano Trio“, avšak ma ničím nezaujala, až triumfujúce „Trio“ z roku 1985/ 1992 od Alfreda Schnittkeho, ktoré sa javilo ako ľahko vnímateľný, ale seriózný postmoderný monolit.

Značný priestor patril francúzskej hudbe, v podobe dvoch organových recitálov, mladej Hany Ryšavej a dynamického improvizátora Vincenta Rigota z Francúzska. Nie menej pútavý bol aj organový recitál nezabudnuteľného znalca organovej improvizácie, prof. Jaroslava Tůmu z Prahy. Hral jasne, s vycizelovaným zmyslom pre stavbu dynamiky a organovej štruktúry nielen obľúbené dielo Arvo Pärta „Mein Weg hat Gipfel und Wellentäler“ a málo známu, perpetujúcim motusom povzbudzujúcu skladbu Philipa Glassa „Mad Rush“, ale aj výborné „Prelúdium a fúgu“ Karela B. Jiráka (autora, ktorého pomery v Čechách za komunizmu vyhnali do americkej emigrácie, jeho diela sa nehrali). Zazneli aj „Tri prelúdiá“ Karela Reinera a vlastná smútočná „Elégia pre Valdštejna“ (venovanú mestu Cheb). V závere si nás skladateľ získal organovými improvizáciami.

Tohtoročný festival si predsavzal objavovať naďalej nové diela takých autorov ako je domáci profesor v Brne, František Emmert, ktorý uchvátil už minulý rok pietistickou a dramaticky kontrastnou „Symfóniou pre sólo husle Ecce homo“. Tohto roku zneli jeho vážne a emotívne výrazné, až psychicky preorávajúce diela, s religióznym zameraním na zahajovacom dni „Poslední soud“ a „Sonáta pro housle a klavír“, vo vášnivom podaní slovenského huslistu Milana Paľu a Ondreja Olosa - klavír, tiež zo Slovenska. Ten istý večer sme počuli aj napätím nabitú, virtuóznou skladbu, „La Folia“, jednu z najlepších pre sólo husle v súčasnej slovenskej hudbe od Vladimíra Bokesa /pritom skladba pochádza z čias skladateľovho štúdia na VŠMU, 70 roky/. Na nasledujúcom koncerte 22. júna, znel Emmertov éterický „Čas Mesiáša“ a jeho vrcholné, rozmerné komorné oratórium „Pohlazení pohledem“, dielo až beethovenovsky dramatické, končiace uzmierujúcim, lyrickým záverom za dirigovania novej tváre Forfestu, Dáši Briškárovej. Vzdialená paralela s arcidielom 20. storočia, sonoristickými „Lukášovými pašiami“ od Krzysztofa Pendereckého, ktoré zneli o štyri dni neskôr v akustickom Chráme sv. Křtitele (pochádzajúce z roku 1965), nie je náhodná. Nasledujúci rok vyhralo toto výrazné a monumentálne poľské dielo ceny v Nemecku a Prix Italia v 1967.

Vďaka premyslenej dramaturgie riaditeľky a dramaturgičky Forfestu, skladateľky a huslistky Zdenky Vaculovičovej, sa opäť objavila na Forfeste francúzska hudba v podobe organovej hudby Thierry Escaicha, Mauricea Duruflého, Jeanne Demessieuxovej, Emmy Lou Dienerovej, v podaní Hany Ryšavej a Vincenta Rigota, ako aj klavírneho Tristana Muraila s Ivanom Buffom zo Slovenska, popri stále neobjavenom géniovi 20. storočia, majstrovi moderného organa, ornitológovi, Olivierovi Messiaenovi. Patril sem aj Jehan Alain a Nadja Boulanger. Táto skladateľka odchovala poľskú a americkú modernu, nastupujúcu v 60. rokoch minulého storočia (spomeňme Philipa Glassa, Ellen Jane Lorenz, USA). U Mauricea Duruflého „Scherzo“ a Jehana Alaina „Litanies“ sme obdivovali plasticitu a dynamiku, u Thierryho Escaicha (vyslov Eskeš) v 5 versetoch na „Victimae Paschali Laudes“ rôznorodosť výrazu, farby a organovú registráciu. U Petra Ebena sa rozvinul tonálny dvojhlasný chorál „O Bože veliký“ do atonálnej harmonickej podoby, ale Messiaenov záverečný dobre vystavaný, až improvizatívne pôsobiaci útvar, „Dieu parmi nous“ (Boh medzi nami), v závere s neobyčajnými akordickými moduláciami, bol strhujúcim zážitkom v interpretácii Vincenta Rigota a právom vyvolalo nadšenie a búrlivý potlesk. Ak Bach je Bach syntetikom baroka, tak Messiaen znamená to isté pre dnešok. Tento koncert patril k vrcholom festivalu popri Pendereckého retrospektívnych „Lukas Passio“ Lukášových pašiach a Arvo Pärtových „Passio“. Pärtovo rozmerné dielo, harmonicky prosté, skôr horizontálne vnímané, založené na jemných kontrastoch tempa a dynamiky, striedaním jednotlivých pôloh, je novodobým duchovným odkazom a inštrumentačne pôsobivým dielom (husle, organ, sólové hlasy, mužský a ženský zbor a iné). Ale už po 50 minútach nie je možné stupňovať zážitok, emotívne ho navrstvovať, a prekračovať hranice citovosti, vrúcnosti, oddanosti, ktoré toto dielo vyžaruje. Po časovej hranici jednej hodiny začína pôsobiť ako omamná droga, výraz sa dĺžkou banalizuje.

Slovenská hudba dostala veľký priestor v podobe vynikajúceho klavírneho recitálu Ivana Buffu s českou premiérou generácií, Vladimíra Bokesa, Vladimíra Godára, Ivana Buffu, Juraja Vaju. Recitál patril tiež k najlepším výkonom na festivale, o čo sa pričínila prekomponovaná, rytmicky a motívicky živá, postwebernovsky výrazná „Sonáta“ z roku 1960 Romana Bergera a „P.F. 2000“, V. Bokesa, vtipne riešená, troj – minútová skladba s dynamickým spádom,

preznievajúcou kvintou nad akordmi, ich postupným zahusťovaním a dynamickým vrcholom v klastroch. Recitál začal dvomi kratšími rozdielnymi meditačnými skladbami „Zahmlené pukušenie“ od Petra Machajdíka, s dôrazom na vnímanie jednotlivých tónov, ich doznievania, vybraných farieb a páuz, nový pôsobivý „tónový minimál“, zatiaľ čo esteticky podobne vyznievajúca, ale materiálom iná, tiež minimalistická, prístupná „Emeleia“, pracovala s descendujúcou figúrou „štyroch tónov“ a jej nekonečným opakovaním, vytvárajúc tak emotívne hudobné kontinuum, od Vladimíra Godára, nasledovaná „Variáciami na tichý akord“ Milana Slavického a Baladou Hanuša Bartoňa, obe sa páčili. Dobre kontrastovaná bola „Bagatela“ od Petry Oliveiry-Bachratej. Kompozične staršou, búrlivou a zaujímavou „Passacagliou“ Jozefa Podprockého končila prvá polovica recitálu. Skladateľ a klavirista Buffa hral v druhej polovici typicky francúzsky a messiaenovský znejúcu, zvukovo-rytmicky očarujúcu „Cloche d'adieu et un sourire“ in memoriam Messiaen, od Tristana Muraila. „Sonáta“ s tragickým podtónom, od začiatku „monofónna“, potom polyštilistická, používala aj účinne konvergencie dvoch nezávislých pásiem a dlhé zostupy akordických klastrov k polohe subkontra oktávy (na spôsob Góreckého záveru čembalového Concerta), s citátom zo Šostakovičovej 12. symfónie od Alfreda Schnittkeho. Skladba nemohla zaprieť svoj vyložene ruský charakter. Poslednou skladbou bola rytmicky nuansovaná a posluchove náročná „Sequenza“, v rýchlom tempe, od Luciana Beria. Vzbudila vo mne nadšenie a zaslúžený potlesk publika. Zeljenkove a Godárove Huslové duetá stvárnilo huslové duo Zdenky Vaculovičovej a Lukáša Pecháčka na autorskom koncerte Vojtěcha Mojžiša, kde odznela aj skladateľova svetová premiéra kompozície „Hostýn-chvála zbožnosti“ 5. júna. Žiaľ tento koncert som nemohla počuť, ani cimbalový recital Enikó Ginzery (Nemecko-Slovensko), so skladbami H. J. Hesposa, G. Kurtága, T. Brandmüllera, L. Janáčka a J. P. Oliveiru.

Českých mladých autorov reprezentoval nadaný a invenčný Jan Vrkoč, autorským koncertom, zmyslom pre ľudský rozmer „Koncert pro housle a orchester“, s „bartókovským“ rytmickým a pozitívnym pátosom, včetně peknej elektroniky, poetickej „Krajiny s dúhou“, muzikálnymi „Vertikálami - Sonáte pre husle sólo“, ďalej Petrom Vaculovičom, „Requiem“ pre Industriálnu filharmóniu z Náchoda, s neobyčajnými nástrojmi domácej výroby, spomínaným Milanom Slavickým „Variáciami pre tichý akord“ pre klavír sólo, Janou Vöröšovou, vzrušujúcim a krátkym „Turum-durum“ pre husle, violončelo a elektroniku, Štěpánom Filípkom „Hořké humoresky pro violončelo sólo“, ktoré aj originálne stvárnil, „Baladou“ Ruženy Sršňovej pre husle a klavír tiež v autentickom podaní autorky. Predposledný poobedňajší Forfest patril autorskému koncertu Víta Zouhara z Olomouca, v Rotunde Kvetnej záhrady renesančného architekta Tencalliho pod názvom „Záhrady nebeských slastí“, s Ensemblom Damian z Olomouca. Bol to radostný a povzbudzujúci koncert, prínos do tradície baroka, minimalizmu, postorganálneho dvojhlasu, krásy monódie, hlasu kontratenoru, ktoré môžu inšpirovať k novému výrazu skladieb. Pravidelný rytmus, barokový tempový pulz a husľové arpeggiá talianskeho baroka zaujali oživujúcim, vyložene pozitívnym výrazom v Zouharovej ensamblovo-inštrumentálnej skladbe „Záhrady nebeských slastí“. Svet nie je temný, ani nešťastný, je tajomný a pozná silu lásky, hovorí táto kompozícia. Experimentálnejšia „tichá hudba“ s videom, s básňami v nemeckom jazyku, kombinovala elektroniku z pásu a komorný ansámbľ v skladbe „Mente“ z roku 2008, v ktorej citlivo kombinuje text s hudbou, báseň funguje významovo a súčasne ako magický rytmický element. V „Ariosi“ pre kontratenor a sláčiky, mužský hlas so sprevádzanou „homofóniou“ ansámbľu priniesol pocit jasnosti a priehľadnosti zabudnutého baroka. Koncert subsumuje, že súčasť polyštylovosť sa môže inšpirovať všetkým možným, že súvisí aj s celkovou novodobou politickou polyštylovosťou (demokraciou a toleranciou), že „hudobná demokracia“ je tiež toleranciou postmoderných štýlov podľa architektonickej paradigmy, ale aj polymorfnosti filozofie bez kompozičných „dogiem“ (čistá dodekafónia). Bol to vydarený koncert v kruhovom prostredí Rotundy s kópiou Bramanteho kupoly, už prvou komunikatívnou skladbou, „Kyvadlom“, komornou kantátou z roku 1998. Opäť zaujala sviežosťou úvodného sóla v husľach, postupne naberajúc vrstvy inštrumentálnych línií, demonštrujúc kyvadlový pohyb a variabilitu. (Mimochodom, v Rotunde, s pronaosom, je uložené Foucaultovo Kyvadlo, významný vynález z 19. storočia, ktorým francúzsky fyzik demonštroval otáčanie zeme okolo osy.) Popri festivalových českých stáliciach ako je Bohuslav Martinu, Leoš Janáček, Petr Eben, Jan Novák, Petr Pokorný, sú nové opusy Jiřího Matysa, Miloslava Kabeláča, Aloisa Piňosa Milana Slavického a Hanuša Bartoňa sledované so záujmom a ocenením.

Poslednú kapitolu Forfestu tvoria skladateľky. Okrem už menovaných českých a slovenských sú rusko-tatárska Sofia Gubajdulina, žijúca v Nemecku, Grażyna Bacewicz a Lidia Zelińska z Poľska, často hrané na festivaloch, zatiaľ čo Nadja a Lily Boulanger len sporadicky, ako hodnota zo začiatku minulého storočia. Skladateľky sa lepšie uplatňujú v menších skladbách, s osobnými zážitkami, než v symfóniách. „Glosa na altówke solo“ (pre violu) od výraznej skladateľky s veľkou invenciou, nápaditými riešeniami, Lidie Zielinskej, pôsobila dynamickými kontrastami a energiou. V „Glose“ je dobre umiestnený vzruch, typu hudby „Let čmeliaka“, v zasvätenom podaní jej dcéry Anny Zelińskiej. Aj „Desať

prelúdií“ pre violončelo Sofie Gubajduliny, v pútavom podaní skladateľa Štěpána Filípeka, sú dôkazom toho, že niektoré ženy majú zmysel pre neobyčajný detail. Gubajdulina vie napísať melódiu, ktorá má tiché „slidy“ (glissandá) na tých najneočakávanejších miestach medzi tónmi, nie sú ošúchaným technickým prostriedkom. Vytvára pomocou nich očakávanie, napätie, zvedavosť „čo príde ďalej“. Jej melódia je nepísaná, zamľčaný harmonický element skladby. Sólový „Kaprys Poľski“ od najznámejšej poľky 20. storočia, Grażyny Bacewicz, na tanečnú výraznú tému, je písaný suverénne, každý takt mal expresiu, jasnosť a logiku. Dúfam, že sa Forfest raz zahľbí do témy ženy- skladateľky na samostatnom koncerte.

Tento rok Forfest potvrdil predpoklad, že univerzalizmus verzus relativizmus je na vážkach, že duchovná hudba (nie lacná „ducharina“) je na vzostupe a nie v zatlačenej pozícii, v undergrounde, kde sa nachádzala viac než jedno polstoročie s jej vyškrtnutými autormi. Svetská hudba, ak je vynikajúca, má rovnako duchovný rozmer, rozhraničenie oboch hudieb nie je jednoznačné, obe sú podstatou veľkého umenia. Na Forfeste stáli vedľa seba rovnako skladby písané v rozšírenom tonálnom, atonálnom, seriálnom, minimalistickom, polytonálnom, bruitistickom, elektronickom, jazyku. Hranice sú otvorené, preto navrhujem tému „Európa bez hraníc“, budúceho Forfestu. Mesto Kroměříž by malo v dňoch Forfestu vylúčiť primitívnu „Tafel Musik“ z námestia, ozývala sa počas organového koncertu a rušila vnímanie kvalitnej hudby.

V 20 ročnej histórii Festivalu venovali viacerí skladatelia svoje diela Forfestu: od symfónií, komorných kantát, omše po nokturná pre sólový klavír. Spomenieme tie významnejšie „Apologetiku“ Daniela Lenza z Arizony, „Homage a Orlando Lasso“, amerického kanadčana Williama Toutanta „In the Centre“ a orchestrálnu „The Time of River“ Američana Daniela Kessnera. Z českých a moravských „Precatio Bona“, komornú kantátu na náboženské texty od Jana Grossmanna, Symfóniu č. 2 s podtitulom „Pašie“ pre 8 sólových hlasov, 2 zmiešané zbory a veľký orchester Pavla Zemeka, „Prastaré obrazy“ pre zbor a inštrumentálny ensemble Ilju Hurníka, „Ecce Homo“ Františka Emmerta, diela Petra Pokorného, Gréka Dinoso Constantinidesa a slovenských autorov Ilju Zeljenku, Petra Machajdíka, Petra Zagara. Forfest uviedol za 20 rokov existencie diela stoviek autorov, medzi nimi Messiaena, Pendereckého, Pärta, Góreckého, Beria, Cagea, Boulangerovej, Gubajduliny, Reicha, Schnittkeho, Rileyho, Janáčka, Martinu a ďalších, s domácimi a zahraničnými ansámlami ako je Agon, Ensemble Mondschein, Musica Gaudeamus, Musica Salutaris, všetky z Prahy, Solisti di Praga, Komorný orchester B. Martinu Brno, Dama Dama Brno, Pierot Lunaire Wien, Arcus Ensemble Wien, Archaeus Bucharest, Ensemble Fibonacci Sequence London, írsky Ensemble Inchholm, Alienor France, Ensemble Moens, Veni Bratislava, I Fiatti Bratislava, Contrast Trio Wien, Telesto Trio Holand, Amael, Moravské, Kynclovo a Stamicovo kvarteto.

Na dirigentskom pulte sa vystriedali domáci a zahraniční dirigenti, účinkovali stovky sólistov s vyše 300 koncertmi, 80 výstavami, performanciami, sympóziami, posluchovými poradmi, tanečno-hudobnými a hudobno-videovými kreáciami, filmami a video inštaláciami s elektronikou. Forfest v dnešnej forme ako festival súčasnej hudby a umení s duchovnou orientáciou, sa vykryštalizoval až po treťom festivale. Pôvodne vznikol z tzv. hudobných sedánok, čítania poézie a výtvarných akcií, hrala sa súčasná aj historická hudba, aj jazz, underground music, folk (Ivan Hoffmann), rock.

Doc. PhDr. Elena Letňanová

15. júla 2009

THE 20TH ANNIVERSARY OF FORFEST CZECH REPUBLIC 2009 KROMĚŘÍŽ, OLOMOUC, BRATISLAVA

The Forfest expended his year from the city of Kroměříž to Olomouc and to Bratislava, Slovakia, with the exhibition of paintings of Moravian painter, musician and co-director of the festival, Václav Vaculovič. Except for the traditional magnificent sites and music halls there were added the Cathedral of Wenceslas, Mozarteum of the Archdiocese Museum, Conservatory Of Music of the Lutheran Academy, and renowned Gallery G., all in Olomouc. The Forfest, with its 27 concerts began this time non-traditionally, with the exhibition of the Contemporary Slovak Art, undertitled "Letter To Heaven" in the Gallery G, June 5th, with the installations, photographs, paintings, and sculptures of well-known artists Peter Roller, Ján Kodoň, Michaela and Šimon Klíman, Pavla Lazárková, Betta Majerníková, and Eva Sládečková-Böhmová. Six concerts sounded in Olomouc as well on the June 5th, then the Forfest continued with 21 concerts on June 21–28 in Kroměříž, in the magnificent Assembly Hall of the Archbishop's Castle, and with the photography exhibition of the Slovak painter Vladimíra Sidorová in the Gallery At Artuš, The project of the three exhibitions was rounded with the three conceptualistic performances by the American performer Lewis Gesner at the end of Forfest, under the arc of the Renaissance graffiti house on the main square. In the Museum of Kroměříž, where a permanent exhibition of the Czech famous painter Max Švabinský has been running, a biennale of the Forfest International Conference, with the topic „Spiritual Streams In the Contemporary Arts“, took place. Many guests from the home and abroad presented their papers, under the moderation of Prof. PhD Andreas Kröper, the musicologist, solo-flautist, and director from Germany/Switzerland.

The value and fame of Forfest has been growing annually, the Forfest has been ranked to European festivals, such as The Warsaw Autumn, Musica Nuova in Rome, Darmstadt, Bucuresti, Kopenhagen, and others. This year we have had a privilege to listen to 11 world premieres (of Czech, Swedish, American, German, Italian composers), and 14 Czech premieres of composers coming from Slovenia, Slovakia, Czechia, Moravia, USA, France, Poland, Austria, and Japan. The prevailing Czech premieres remembered young composers, such as Vojtěch Mojžiš, Petr Vaculovič, Jana Vöröšová, Štěpán Filípek, and the recently deceased Petr Pokorný and innovator Alois Piňos, from Brno. From the world premieres we were captivated by the concertant work of American Richard Toensing, in a colorful, timbreous, and rhythmically demanding antiromantic, harmonically humble „Concertino For Piano And 9 Instruments) with the Ensemble of Brno Soloists under Ondřej Tajovský, with the Slovak soloist Elena Letňanová, with the composition of Italian composer Massimiliano Messieri „Forever“ with the life electronics, under the imbance of the philosophy of prolonged sounds, tones, pauses and unusually significant fermatas, realized by the soprano saxophonist - Michele Selva, triangle and electronics by the author himself. The piece „Forever“ extended the possibilities of experimentation. Andrea Ceccomori, the instrumentalist, incorporated the photographs into his performance, and Austrian Widmar Hader with „Vier Stücke für Violino Solo“ in the fine interpretation of the director of the festival, Zdenka Vaculovičová, brought less known contemporary Austrian music. The vocal compositions of the sensitive Polish composers, Witold Szalonek „Drei Liebeslieder“ on the text of Rajvinder Singh were deep, serious, sonoristically soft, supported with equally subtle piano accompaniment. Július Luciuk in „Pacem in terris“ also contributed with „nice music“ and supersilent excellent work of the Czech young pianist Roman Pallas. A Japanese Kazuhiko Hattori's „Dram“, in the interpretation of devoted interpreters of the contemporary music- Petr Matuszek, baritone, and Markéta Dvořáková, mezzosopranist, we began to taste a different Far East Japanese atmosphere of music. Peter Matuszek outdid all chants in his riveting interpretation of György Kurtág's „ Three Songs On Poems of János Pilinski“, and enchanted us again with his creation of aliquote and nasal tones. Kurtág pays for the greatest composer after Zoltán Kodály, this was proved at this concert. Terry Riley (in the Czech premiere with Messieri-Selva Duo), sounded fresh, even in a „narrow instrumental“ version, very different from the Riley's interpretation from the late 60's.

In sum, the instrumental music outweighed the vocal music by numbers, while the ensemble music was less modest than chamber and solo output by its numbers. The Slovenian music of the 20th century is still little known in our country (except for Milko Globokar and J. Pejačević from the first half of the 20th century). For the first time we listened to a stylistically neoromantic but expressive Lucian Marija. His „Škerjanc Maestoso“ from the 30's of the last century, was a great lugubre with a sort of Rachmaninof's still interesting modulations, dedicated to Lucijan Škerjanc (1900-1973), a compositional pattern for the new emerging generation. Nenad Firšt with his shorter solo concertant character, "Something Wild", was composed from motives and drafts of improvisational character. The piece was

interrupted with the episodes of firing virtuosic figurations in a rapid tempo. Milko Lazar, wrote his "Five Short Pieces" for piano trio with a compositional sovereignty, expressive music, ornamental, soft, and with some tasteful hedonistic arabesques in vivace tempo, mainly captivated with his aphorism. In an excellent interplay of Slovenian artists Tatijana Ognjanovič - piano, Volodja Balžalorsky - violin, Damir Hamidulin – violoncello, sounded the piece by Hugh Levick „Translation For Piano Trio“, but this piece let me uninterested. The final „Trio“ from the year 1985/ 1992 by Alfred Schnittke, appeared to be lightly appercepted, serious postmodern monolithic composition.

A great space was given to French music with two organ recitals of a young and interesting Czech Hana Ryšavá and dynamic improvisator Vincent Rigot from France. She has presented a full women-composers program J. Demessieux, E. Barraine, Nadia Boulanger, E. Diener, and S. Gubajdulina. Also captivating was an another organ recital with the similar expression of pieces, by professor of organ in Prague, Jaroslav Tůma, who performed clearly, with a sense for dynamics of the organ struture (Arvo Pärt „Mein Weg hat Gipfel und Wellentäler“ and little known Philip Glass's „Mad Rush“, but „The Prelude and Fugue“ by Karel B. Jirák and the best was a sad „Elegy For Valdštejn“ (dedicated to the city of Cheb) by the organist. His improvisations were outstanding.

This year's festival continued to present the author's concerts and a half-concerts (Vít Zouhar, František Emmert, Jan Vrkoč, Vojtech Mojžiš). Among them the works of the professor took me from Brno, František Emmert, who enchanted already in the last festival 2008 by his pietistic and dramatically contrasting "Symphony For Solo Violin Ecce homo". This year he surprised emotionally, even plaguing through our perception by the works with evangelical texts at the opening concert highly expressive "The Last Day Of Judgement" and "Mission Sonata For Violin And Piano", in a passionate interpretation of a promising violinist Milan Paľa, who played phenomenally also this year, and his equal partner Ondrej Olos – piano, both from Slovakia. The next day, the June 22nd, Emmert's breathtaking "Time Of Messiah" sounded, full of mass, and loaded with abrupt changes, and an extensive persuading chamber oratorio "Carassing By Sight", in beethovenish super dramatic upheavals, transitions, changing tempi and opposite expression, ending in lyrical angelic sounds. Is it possible to write such crashing music? Yes, it speaks on the time of his oppression; it had to go out on surface. In Paľa's interpretation we heard virtuosic and by enormous tension loaded piece „La Folia“, for solo violin, a remarkable piece from 70's of then a young Vladimír Bokes, later a professor and dean at VSMU in Bratislava. For me it was a great surprise in comparison with his later atonal compositions, including. a destinies Piano Concerto With Orchestra. I would like to make a certain parallel of with the works of Emmert from the June 22nd, with the plaguing up 20th century, great sonoristic masterpiece "Lukas Passions" by Krzysztof Penderecki. It is not a mere coincidence. Shortly, we have Emmert, Poland has Penderecki. Lucas Passions of Penderecki came from his „Romantic period“, sounded four days later after Emmert, in the acoustic Church of St. Baptist, composed already in 1965. The both works had a heavy impact on our mind. Emmert composed them in the last years. This expressive and monumental Polish work received prizes in Germany and Prix Italia, and Emmert's had not received any.

Due to well-thought programming of the director of Forfest, the violinist, composer, and a pedagogue, Zdenka Vaculovičová, we were pleased to listen to an excellent organ recital from the works of Thierry Escaich, Jehan Alain, Maurice Duruflé and a maestro of the new organ and piano literature, Olivier Messiaen, interpreted an indubitable French organist Vincent Rigot. Maurice Duruflé's "Scherzo" and Jehan Alain's "Litanies" were modeled with a sense for pliability, registration and dynamics, at Thierry Escaich (pronunciation: Eskeš) in „5 verses“ on Victimae Pascha...“ and in „Laudes“ it was highest expression, color and manyfolded registration. In Petr Eben's, the only Czech piece, Mr. Rigot developed from a tonal two-voice choral at beginning "Oh, the Great God", to an atonal harmonic form, very nice music, but Messiaen's "Dieu parmi nous" at the end was a real peak, thoughtfully and emotionally built with unusual rich harmonic modulations. It was a peak of the festival too, in a thrilling interpretation of Vincent Rigot, along with the Emmert's striking work at the beginning of the festival. A long applause and Mr. Rigot's improvisations given from the public were an excellent treat for Kroměříž. The organist even spoke to listeners in the Czech language at the end of the recital. Arvo Pärt's "Passio" as Penderecki's „Passions“ was equally unforgettable. Pärt's extensive, more than one hour and 15 minutes long master work, was harmonically simple, more horizontally perceived, based on soft contrasts of tempo and dynamics, sometimes alternating wisely single registers. The work with a special angelic atmosphere gave us a new spiritual message of our time, no matter if for the educated or uneducated listeners, instrumentally impressive work (violin, organ, solo voices, men's and women's choir, and etc.). But after 50 minutes of

intensive experience from the heavenly beautiful, I felt I could not further intensify my deep emotional experience and surpass the limits of warmth, devotion, which this work emanates. After one hour it acted like a drug and the expression began to banalize itself.

The Slovak music received also a great space due to an excellent piano recital of Ivan Buffa with the Czech premieres of three generations - Vladimír Bokes, Vladimír Godár, Ivan Buffa, Juraj Vajo. The recital pertained also to the best deeds of the festival; we heard a composed through, rhythmically and motivically very alive, post-Webernian „Sonata“ dating from 1960 by Roman Berger, and „P.F. 2000“, by V. Bokes, a witty three minute - piece with a dynamic, dense course, and one constant fifth sounding over the chords, and by a gradual densification of chords into clusters, the piece culminated with a careful preparation of dynamic end. Recital presented two shorter compositions with a meditative base by Peter Machajdík, with emphasis on the perception of single peaceful tones, their further sounding out and „coloration“ and pauses, a new impressive “tone minimal”. By another material, sounded a minimalistic and accessible „Emeleia“, based on motive of four tones, descending and with endless repetitions by Vladimír Godár, made an impression of musical continuum. It was followed by impressive „Variations on a Silent Chord“ by Milan Slavický and the Ballad by Hanuš Bartoň. A shorter and contrasting „Bagatelle“ by Petra Oliveira-Bachratá was recital uplifted. A brave, older „Passacaglia“ by Jozef Podprocký rounded the recital. The pianist Buffa enchanted with a typically French and sound-rhythmical soft „Cloche d'adieu et un sourire“ in memoriam Messiaen, by Tristan Murail. „Sonáta“ with a tragic subtones, at the beginning more „monophone“, then polystylistic, used effectively convergences of layers and descending clusters (very similar to Górecki's Piano Concerto end, with a citation from the Shostakovich's 12th Symphony by Alfred Schnittke. The composition evoked undoubtedly Russian characteristics. The best composition was rhythmically nuance and demanding „Sequenza“, by Luciano Berio. The two other Slovaks, Zeljenka's and Godár's Violin duets were performed with a deep insight of the Duo Zdenka Vaculovičová - Lukáš Pecháček on the author's concert of Vojtěch Mojžiš, with his premiere of the „Hostýn-The Praise Of Devotions“ on June 5th. The cimbalon recital of Enikő Ginzery (Germany-Slovakia), presented pieces by Greek H. J. Hespos, G. Kurtág, T. Brandmüller, L. Janáček, and Portugal J. P. Oliveira.

The Czech young authors were represented by a talented Jan Vrkoč, by his half-concert, which impressed me with musicality and humanistic vision of his young opus „Concerto For Violin And Orchestra“, with a „Bartokian“ rhythmical and positive pathos and tension. The audiences were pleased to hear the author's nice electronic piece, which copied the sense for melodic thinking, coming out of the knowledge of the instrument and his possibilities. The witty „Suite For Violin And Piano“ by Jan Novák, was presented too. The inventional and poetic „Country With A Rainbow“ and „Verticals – Sonata For Violin Solo“, showed the author's soft feeling of the nature. With dramatic „Ballad“ by Ružena Sršňová for violin and piano in her interpretation ended the concert.

At the Forfest further we heard again the unusual instrumental sounding of a „Requiem“ by a young Moravian Petr Vaculovič, the director of the orchestra The Industrial Philharmonic from the city of Náchod, with original instruments of home production (This concert I could not hear but I am familiar with his other compositions premiered before). A young promising composer, Jana Vöröšová, surprised by a short smashing piece “Turum-durum” for violin, violoncello and electronics, which brought a thrilling end of the concert. Štěpán Filípek with his “Hořké humoresky pro violončelo sólo” („Acrimonious Humoresques For Violoncello Solo“) showed his sense for timbre, meditation, he originally formed them along with Ten Preludes by S. Gubajdulina. A fresh air brought another author's concert at Forfest. It was a retrospective with new pieces of Vít Zouhar from the University of Olomouc, in an inspiring place of Rotunda in the Flower Gardens of a Renaissance Italian architect Tencalli. The Ensemble Damian from Olomouc, under the artistic direction of Tomáš Hanzlík performed an beaming, joyful, positive, and enchanting concert- a new breadth into a spiritual music, a contribution to the forgotten tradition of Baroque blueprint, form and style, combined with a tasteful minimalism, post-organal two-voice vocal parts, and a beauty of rarely used monody, the voice of counter-tenors, inspiring to a new expression of pieces. A regular rhythm, deliniation, a Baroque tempo pulse and violin „arpeggios“ of the Italian 18th century music, gave Zouhar's ensemble-instrumental composition „The Gardens Of Heaven's Pleasures“ a new unforgettable impression. The world is not dark, not unhappy, but full of love and vigorousness, speaks this piece in “early-classical“ harmony. More experimental was a „silent thin sensitive music“ with a video and poems in a German language, combined with electronics from a tape and with the ensemble in „Mente“ from 2008. Poem works as a magic rhythmical element and keeps its semantics. This concert showed that the contemporary

polystylistics can be inspired by anything, that „the musical democracy“ is also a tolerance of a few postmodern and old styles, without compositional „dogmas“, as it is in the polymorphous character of our philosophy. In Bramante's cupola, in the hall of Rotunde, the first Zouhar's piece „Pendolo“, sounded as a communication piece, a dialogue, corresponding with a really physically hanging pendulum of the famous French physicist Foucault. The composition added gradually the layers of instrumental lines, demonstrating the pendulum movement and variability without intent of description. Along with the festival perennial Czech composers as Bohuslav Martinů, Leoš Janáček, sounded the works of Petr Eben, Jan Novák, Petr Pokorný, new opuses of Jiří Matys, Miloslav Kabeláč, a recently deceased Alois Piňos, which were observed with alive interest and evaluation..

The last chapter of Forfest made the women-composers. Except for the above mentioned Czech and Slovak women, the Russian-Tatar Sofia Gubajdulina, living in Germany, there were two Grażyna Bacewicz and Lidia ZIELIŃSKA from Poland, and Nadja Boulanger, who is now only rarely performed, as a value from the beginning of the last century. The „Glosa For Viola“ from Lidia Zielinska, acted by dynamic contrasts and energy. In „Glosa“ there was well-placed excitement of the type „Flight of Bumble bee“ in the performance of Anna ZIELIŃSKA, the daughter. „Ten Preludes“ for violoncello by Sofia Gubajdulina, were attractive in the interpretation of Štěpán Filípek, showing an unusual sense for detail. Gubajdulina can write a melody, with silent „slides“ (glissandi) on the most unawaited places – between tones, used not as a worn out technical means. She creates by sliding tones tension, awaiting, and curiosity „what will come later“. Her melody is silenced harmonical element of the piece, perceived in some moments. The „Polish Caprice“ by the most known expressive, clear, logical Polish woman of the 20th century, Grażyna Bacewicz, ended the recital, which presented also known pieces by M. Reger and Stravinsky. This selection, especially Reger, did not fit to the pleyade of new premieres. I hope that the Forfest will continue to present further the works of significant women-composers.

Forfest documented the fact that the universalism versus relativism (not Einstein's relativism in nature), and spiritual music is raising and is no more in the secondary position, in the former „underground“, where was placed more than one half of the century with its banned composers. The secular music may equally show its spiritual measures if it is an excellent music. The borders of the both music's are not straight clear; the both create the core of a great art. On the Forfest we heard in juxtaposition the compositions of polytonal, atonal, extended tonal, serial, minimalistic musical language, and electronic. The borders are open, the next Forfest, maybe, could keep an undertitle „Spiritual Europe Without Borders“. The city of festivals should cancel the loud music from discos in the days of the Forfest. During one concert a primitive „Tafel Musik“ sounded from the main plaza and disturbed our perception of high quality music.

In the 20- year history of the Forfest many composers dedicated their works to the festival: from the symphonies, chamber cantatas, masses to nocturnes for solo instruments. Let us mention those the most significant works: „Apologetics“ by Daniel Lenz from Arizona, „Homage a Orlando Lasso“, by American Canadian William Toutant, „In the Centre“ and orchestral „The Time of River“ by American Daniel Kessner. From the Czech and Moravian composers: „Precantio Bona“, a chamber cantata based on religious texts by Jan Grossmann, Symphony Nr. 2 with a subtitle „Passions“ for 8 solo voices, 2 mixed choirs and a great orchestra by Pavel Zemek, „The Immemorial Pictures“ for choir and instrumental ensemble by Ilja Hurník, „Ecce Homo “ by František Emmert, the works by recently deceased Petr Pokorný, Greek Dinos Constantinides and Slovak authors Ilja Zeljenka (Peter Machajdík, Peter Zagar in the last years).

Forfest presented in the course of 20 years more than 339 concerts, 121 authors' concerts, among them also Messiaen, Penderecki, Pärt, Górecki, Berio, Cage, Boulanger, Gubajdulina, Reich, Schnittke, Riley, Janáček, Martinu, and others, with the home and foreign ensembles such as Agon, Ensemble Mondschein, Musica Gaudeamus, Musica Salutaris all from Prague, Solisti di Praga, Chamber Orchestera of B. Martinu Brno, Dama Dama Brno, Pierot Lunaire Wien, Arcus Ensemble Wien, Archaeus Bucharest, Ensemble Fibonacci Sequence London, Irish Ensemble Inchholm, Alienor France, Ensemble Moens, Veni Bratislava, I Fiatti Bratislava, Contrast Trio Wien, Telesto Trio Holand, Amael, Moravian, Kyncl and Stamic Quartets.

Many home and foreign directors, the hundreds of soloists (more than 320), 80 exhibitions and performances, symposia's, concerts from recordings, dance/music and music/video creations, films on composers, and video installations with electronics. Forfest in the present form as a festival of the contemporary music with spiritual

orientation has been crystallizing since its third festival from the beginning. The festival originated from the so called musical „sedánky“ (sittings, sessions), which included a reading of poetry, fine arts actions, historical, contemporary, jazz, rock, folk, and underground music (for instance Ivan Hoffmann).

Doc. PhDr. Elena Letňanová

july 15, 2009

Kroměříž / Olomouc

20. výročie Forfestu

20. ročník Forfestu, konajúceho sa každý rok koncom júna v Kroměříži, sa tento rok rozrástol do Olomouca a poslednou výstavou malieb Václava Vaculoviča (21. 7.) aj do Bratislavy. Festival, ktorého hlavnou témou je duchovné umenie, priniesol 11 svetových premiér (českých, švédskych, amerických, nemeckých, talianskych skladateľov) popri 14 domácich českých premiérach skladateľov zo Slovinska, Slovenska, Čiech, Moravy, USA, Francúzska, Poľska, Rakúska a Japonska. Dominovali české premiéry diel domácich autorov (Vojtěch Mojžíš, Petr Vaculovič, Jana Vöröšová, Štěpán Filipek, Petr Pokorný, Alois Piňos). K svetovým premiéram patrilo napr. *Concertino pre klavír a 9 nástrojov* Američana Richarda Toensinga, nositeľa Guggenheimovej ceny, v ktorom som mala možnosť naštudovať sólový part a dielo uviesť s **Brnianskymi sólistami** pod taktovkou mladého dirigenta **Ondřeja Tajovského**. Ďalšia premiéra, skladba Taliana Massimiliana Messieriho *Forever* pre sopránový saxofón (**Michele Selva**), triangel a živú elektroniku, s dlhými pridržiavanými zvukmi, tónmi a znovuobjavenou filozofiou páuz a fermát, rozšírila možnosti experimentovania.

Objavným bol večer slovinských autorov – Luciana Mariju, Nenada Firšta, Milka Lazara – v podaní **Amael Piano Tría** z Lubfany. Slovinská hudba 20. storočia je totiž v našej kultúre ešte stále terra incognita. *Škerjanc Maestosa* L. Mariju z 30. rokov je veľké smútočné lugubre s farebnou neskororomantickou rachmaninovovskou modulujúcou harmóniou. Náladu dobre zmenil N. Firšt kratšou skladbou sólového koncertného charakteru, *Something Wild* pre husle sólo, zloženou z motívov a skic improvizatívneho charakteru, ktoré prerušujú epizódy s virtuóznymi figuráciami. *Pět krátkých skladič* pre klavírne trio od M. Lazara sršalo kompozičnou suverenitou. Tento výrazný autor očaril v ďalšej skladbe aj ornamentálnymi arabeskami v rýchлом tempe, akými kontrastujúcimi „rimbaudovskými“ detailmi voči hlavnému korpusu motívov, a zaujal silou kompozičného aforizmu.

Veľký priestor patril francúzskej hudbe, napr. v podobe dvoch organových recitálov – mladej **Hany Ryšavej** a dynamického improvizátora **Vincenta Rigota**. Pútavý bol aj organový recitál nezabudnuteľného znalca organovej improvizácie, **prof. Jaroslava Tůmu** z Prahy. Hral jasne, s vycizelovaným zmyslom pre stavbu dynamiky a organovej štruktúry nielen obľúbené dielo Arva Pírta *Mein Weg hat Gipfel und Wellentäler* a málo známu, perpetujúcu motusom povzbudzovanú skladbu Philipa Glassa *Mad Rush*, ale aj výborné *Prelúdium a fůgu* Karla B. Jiráka.

Brniansky profesor František Emmert uchvá-

til už minulý rok pietistickou a dramaticky kontrastnou *Symfóniou pre sólo husle „Ecce homo“*. Tohto roku zneli jeho vážne a emotívne výrazné, až psychicky preorávajúce diela s religióznym zameraním, *Poslední soud* a *Sonáta pre husle a klavír*, vo vášnivom podaní slovenských interpretov – huslistu **Milana Pafu** a klaviristu **Ondřeja Olosa**. V ten večer sme počuli aj napätím nabitú, virtuóznou skladbu *La Folia*, jedno z najlepších diel pre sólove husle v súčasnej slovenskej hudbe, od Vladimíra Bokesa. Na nasledujúcom koncerte znel Emmertov éterický *Čas Mesiasa* a jeho vrcholné, rozmerné komorné oratórium *Pohlazení pohledem*, dielo až beethovenovsky dramatické, končiace uzmiernujúcim, lyrickým záverom pod taktovkou novej tváre Forfestu, **Dáše Briškovéj**.

Slovenská hudba dostala veľký priestor v podobe vynikajúceho klavírneho recitálu **Ivana Buffu** s českými premiérami diel rôznych skladateľských generácií – Vladimíra Bokesa, Vladimíra Godára, Ivana Buffu a Juraja Vaja. Recitál patril k najlepším výkonom na festivale, o čo sa pričínila aj interpretácia prekomponovanej, rytmicky a motívicky živej, postwebernovsky výraznej *Sonáty 1960* od Romana Bergera a *PF 2000* od V. Bokesa – vtipne riešená, trojminútová skladba s preznievajúcou kvintou nad akordmi a dynamickým vrcholom v klastroch má späť. *Zahmlené pokušení* od Petra Machajdika kládlo dôraz na vnímanie jednotlivých tónov, ich doznievanie, vybraných farieb a páuz, na nový pôsobivý „tónový minimal“, zatiaľ čo esteticky podobne vyznievajúca, ale materiálom iná, tiež minimalistická, prístupná *Emmeleia* od Vladimíra Godára pracovala s descendujúcou figúrou „štyroch tónov“ a jej nekonečným opakovaním, vytvárajúc tak emotívne hudobné kontinuum. Dobré kontrastovanou bola *Bagatela* od Petry Oliveira-Bachratej. Prvá polovica recitálu končila kompozične staršou, búrlivou a zaujímavou *Passacagliou* od Jozefa Podprockého. Skladateľ a klavirista Buffa hral v druhej polovici typicky francúzscky a messiaenovsky znejúcu, zvukovo-rytmicky očarujúcu *Cloche d'adieu et un sourire* od Tristana Muralla. Rytmicky nuanovaná a poslucháčsky náročná *Sequenza* od Luciana Beria, hraná v rýchлом tempe, vzbudila zaslúžené nadšenie. Slovenská hudba znela na Forfeste aj v podaní husľového dua *Záenky Vaculovičovej* a **Lukáša Pecháčka** (Zeljenkove a Godárove husľové dua), cimbalový recitál tu mala aj Enikő Ginzery.

Radostný a povzbudzujúci bol autorský koncert Víta Zouhara z Olomouca, s **Ensemble Damián**, s umeleckým vedúcim **Tomášom Hanzlíkom**. Priniesol nový dych do duchovnej hudby a oživoval zabudnutú tradíciu baro-

ka, vkusného minimalizmu, postorganálneho dvojhlasu a krásu monódie. Pravidelný rytmus, barokový tempový pulz a husľové arpeggiá talianskeho baroka zaujali oživujúcim, vyložene pozitívnym výrazom v Zouharovej skladbe *Záhrady nebeských slastí*. Experimentálnejšia „tichá hudba“ v skladbe *Mente*, s videom a básňami v nemeckom jazyku, kombinovala elektroniku z pásu a komorný ansámbl. V nádhernom *Ariosi* pre kontratenor a sláčiky, priniesol mužský hlas so sprevádzajúcou „homofóniou“ ansámblu uchvacujúci pocit jasnosti a prízračnosti baroka. Komorná kantáta *Kyvadlo* (Pendolo), zaujala sviežosťou úvodného sóla v husľach, postupne naberajúc vrstvy inštrumentálnych línií a demonštrujúc kyvadlový pohyb a variabilitu. (A to v kroměřížskej Rotunde, na mieste, kde je uložené Foucaultovo Kyvadlo.)

Dôležitú kapitolu Forfestu tvorili skladateľky. Okrem už menovaných českých a slovenských, tu boli svojom tvorbou zastúpené Sofia Gubajdulina, žijúca v Nemecku, Grazyna Bacewicz a Lidia Zieľiška z Poľska či Nadia a Lily Boulangerové. *Glosa na altóvke sólo* (pre violu) od výraznej skladateľky s veľkou invenciou a s nápaditými riešeniami, Lidie Zieľiškej, v zasvätenom podaní jej dcéry Anny Zielinskej zapôsobila dynamickými kontrastmi a energiou. Aj *Desat prelúdií pre violončelo* od Sofie Gubajduliny, v pútavom podaní skladateľa Štěpána Filipeka, dokazovali, že ženy majú často zmysel pre neobyčajný detail. Gubajdulina vie napísať melódiu, ktorá má tiché „slidy“ (glissandá) na tých najnečakávanejších miestach medzi tónmi, pričom nie sú ošúchaným technickým prostriedkom. Vytvára pomocou nich očakávanie, zvedavosť a napätie. Jej melódiá je nepísaný, zamlčaný harmonický element skladby. Sólový *Kaprys Poľski* od najznámejšej poľky 20. storočia, Grazyny Bacewicz, na výraznú tanečnú tému, je písaný suverénne – každý takt mal výraz, jasnosť a logiku. Dúfam, že sa Forfest raz zahľdí do témy ženy-skladateľky na samostatnom koncerte.

Tohtoročný jubilejný Forfest potvrdil, že duchovná hudba je na vzostupe, nie v undergrounde, kde sa nachádzala viac než jedno polstoročie s jej „vyškrtnutými“ autormi, a zároveň fakt, že aj vynikajúca svetská hudba, má rovnako duchovný rozmer, a tak rozhraničenie oboch hudieb nie je jednoznačné a obe sú podstatou veľkého umenia. Na Forfeste stáli vedľa seba skladby písané v rozšírenom tonálnom, ale aj atonálnom systéme, skladby seriálne, minimalistické i polytonálne... Hranice sú otvorené, preto budúcemu Forfestu navrhujem tému „Európa bez hraníc“.

Elena LETNÁNOVÁ